

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Deres referanse: 23/250
Vår referanse: 2023/32
Dato: 20.02.2023
Publikasjonsnr.: NIM-H-2023-008

Høringsuttalelse – forslag om videreføring av midlertidige regler i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina m.m.

1. Innledning

Vi viser til Arbeids- og inkluderingsdepartementets høringsbrev av 21. februar 2023 om videreføring av midlertidige regler i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina m.m.

NIM vurderer saker som sendes på høring i lys av de rettslige rammer og føringer som følger av myndighetenes menneskerettslige forpliktelser etter Grunnloven, Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) og andre konvensjoner. NIMs oppgave er å uttale seg om forslagets menneskerettslige sider. Det er som utgangspunkt ikke NIMs oppgave å uttale seg om hensiktsmessigheten eller prioriteringen av virkemidler for å oppfylle nevnte forpliktelser. NIM uttaler seg imidlertid om hvordan oppfyllelsen av menneskerettighetene kan sikres i praksis gjennom ulike virkemidler, slik som presis og klar lovregulering som på en god måte reflekterer menneskerettslige krav.

NIM har på grunn av kapasitetshensyn ikke vurdert alle spørsmålene i høringsforslaget reiser. Vi har begrenset oss til å behandle spørsmål om tilsyn. Vi viser til omtalen av barnekonvensjonen artikkel 25 om at barn som er plassert under statlig omsorg, har rett på «periodisk vurdering av den behandling barnet får og av alle andre forhold som har betydning for plasseringen av barnet» og om behovet for tilsyn, i vårt forrige høringsvar.¹ Vårt innspill her gjelder rettsikkerhetsgarantier knyttet til hvilket myndighetsnivå som skal treffe beslutninger om unntaksadgang og etter hvilke

¹ Høringsvar fra NIM 12. april 2022 om midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina med rett til midlertidig kollektiv beskyttelse (vår ref. 2022/85).

saksbehandlingsregler, for å sikre at beslutninger bygger på barnets beste som et grunnleggende hensyn, jf. Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 3.

2. Stedlig tilsyn i barnevernsinstitusjoner, omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere og familiebasert botilbud

Statsforvalteren skal føre stedlig tilsyn på institusjoner «så ofte som nødvendig», og minst to ganger hvert år, jf. tilsynsforordningen § 5 første ledd.² Det fastsettes unntaksadgang for statsforvalteren i forordningen § 5 fjerde ledd:

«Når det som følge av et høyt antall ankomster til Norge av personer fordrevet fra Ukraina er nødvendig for at statsforvalteren skal kunne prioritere sine tilsynsoppgaver på en formålstjenlig og forsvarlig måte, kan statsforvalteren uten hinder av minstekravene i første ledd, vurdere hvor mange årlige tilsyn som skal føres ved besøk i det enkelte omsorgssenteret eller familiebaserte botilbudet.»

Departementet foreslår å forlenge adgangen for statsforvalteren til å gå under minstekravene for stedlig tilsyn.³ Dersom departementet går videre med forslaget om adgangen til å begrense antall tilsyn, bør forslaget etter NIMs syn justeres på noen punkter.

Slik vi forstår forordningen § 5 fjerde ledd, legges det ikke opp til en offentlig prosess med høring rundt den enkelte statsforvalterens beslutning om å redusere minimumskravet til antall tilsyn. NIM mener det bør vurderes nærmere å lovfeste et krav om at det skal føres tilsyn minst én gang per år for å sikre at et visst periodisk tilsyn alltid gjennomføres.⁴ Det kan bidra til at det ikke oppstår regionale forskjeller i hvorvidt og hvor ofte tilsyn gjennomføres.

En beslutning om å åpne opp for statsforvalterens adgang til å begrense tilsyn (at disse reglene kommer til anvendelse i en gitt situasjon), bør etter vårt syn treffes etter reglene om saksforberedelse av forskrifter i forvaltningsloven kapittel VII. Det vil

² Forskrift om tilsyn med tjenester og tiltak til barn i barnevernsinstitusjoner m.m. (FOR-2022-12-16-2272).

³ Høringsnotatet s. 74.

⁴ Se vårt høringssvar 12. april 2022 til høringen som ligger til grunn for gjeldende regelverk.

medføre at spørsmålet om å ta i bruk adgangen sendes på høring, jf. forvaltningsloven § 37. Denne myndigheten til å fastsette forskrift bør legges til Kongen eller departementet, og ikke den enkelte statsforvalter. Subsidiært mener NIM at det bør følge av tilsynsforskriften at før unntaksadgangen kan tas i bruk av statsforvalterne, skal det treffes en beslutning om det av departementet eller Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

3. Barnevernstjenestens oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen skal følge opp og føre kontroll med hvert enkelt barns situasjon i fosterhjemmet, jf. forskrift om fosterhjem § 7 første ledd første punktum.⁵ Barnevernstjenesten skal besøke fosterhjemmet så ofte som det er nødvendig for å kunne oppfylle ansvaret og minimum 4 ganger i året, jf. § 7 tredje ledd første punktum. Dersom barnevernstjenesten vurderer forholdene i fosterhjemmet som gode kan barnevernstjenesten vedta at antall besøk skal reduseres til minimum 2 ganger i året for barn som har vært plassert i fosterhjem i mer enn 2 år, jf. § 7 tredje ledd andre punktum.

Departementet foreslår også å videreføre midlertidige bestemmelser i fosterhjemsforskriften som gir kommunene økt rom for å redusere antall årlige oppfølgings- og tilsynsbesøk i det enkelte fosterhjemmet.⁶ Disse går ut på at kommunene skal kunne redusere oppfølgingsbesøk når det «som følge av et høyt antall ankomster til Norge av personer fordrevet fra Ukraina er nødvendig for at barnevernstjenesten skal kunne prioritere sine oppgaver på en formålstjenlig og forsvarlig måte», jf. fosterhjemsforskriften § 7 fjerde ledd første punktum. Videre er det en forutsetning for unntaksadgang at «barnevernstjenesten vurderer forholdene i fosterhjemmet som gode», jf. § 4 fjerde ledd andre punktum. Barnevernstjenesten har plikt til å «orientere statsforvalteren når unntaksadgangen benyttes», jf. § 4 fjerde ledd siste punktum.

⁵ Forskrift om fosterhjem (FOR-2003-12-18-1659).

⁶ Høringsnotat s. 75-76.

NIM ber departementet vurdere om en beslutning fra departementet eller Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet bør være et vilkår for at de midlertidige reglene om unntaksadgang skal komme til anvendelse. Uten at vi har gode forutsetninger for å vurdere det, antar vi at hvilke konsekvenser antall ankomster bør få for tilsynsadgangen også bør vurderes på statlig myndighetsnivå. Det skyldes at dette også, vil vi anta, kan reise spørsmål om mulige alternative tiltak, særlig knyttet til bosetning. Barnevernstjenesten i kommunen vil bedre kunne vurdere hvordan den skal prioritere sine oppgaver på en formålstjenlig og forsvarlig måte når det foreligger en beslutning fra sentrale myndigheter om at regelverket skal komme til anvendelse.

Vennlig hilsen
for Norges institusjon for menneskerettigheter

Gro Nystuen
Assisterende direktør

Thomas Malmer Berge
Seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.